

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0530022 Lärkemossen

EU:s medlemsländer bygger upp ett sk. "ekologiskt nätverk" av naturområden som kallas Natura 2000. Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna i EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*.

Natura 2000-områden i Västra Götalands län

I Västra Götalands län finns 406 av regeringen beslutade Natura 2000-områden (t.o.m. år 2004) som sammanlagt har en yta av cirka 240 900 hektar. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU direktiven bestämda naturtyper och arter. I länet förekommer 54 av dessa naturtyper och 95 djur- och växtarter. Arbetet med att utse områden har pågått sedan EU-inträdet 1995. Naturtyperna kan sammanfattas i följande kategorier och täcker cirka hälften av den totala ytan.

- Berg / hållmark, 3 800 ha
- Odlingssmark / hed, 3 506 ha
- Lövskog, 5 248 ha
- Barrskog, 8 475 ha
- Våtmark / hed, 14 218 ha
- Sötvatten, 21 567 ha
- Sötvatten, Vättern, 60 000 ha
- Hav / kust, 25 304 ha

Bevarandeplanen

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Planen ska också underlätta vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplaner utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Planen kan dock revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den sägs vara ett "*levande dokument*". Det är därför aldrig för sent att bidra med kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. När bevarandeplanen ändras medför det att den måste fastställas på nytt. Markägare och andra berörda ges då nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är av betydelse.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området (regleras av miljöbalken). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska istället samråd hållas med skogsvårdsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Mer information

Länsstyrelsen - www.o.lst.se - Telefon 031-60 50 00 vx. - E-post: natura2000@o.lst.se

Skogsvårdsstyrelsen - www.svo.se - Telefon 033-17 73 30 vx. - E-post: svs@svsvg.svo.se

Naturvårdsverket - www.naturvardsverket.se

Om lagstiftningen som Natura 2000 bygger på

Ett Natura 2000-områdes juridiska status bestäms av flera paragrafer i miljöbalken. Förutom bestämmelser om områdesskydd och tillståndsprövning enligt 7 kap. miljöbalken är Natura 2000-områden även riksintresseområden enligt 4 kap. 1 och 8 §§ i miljöbalken, vilket innebär att Natura 2000-bestämmelserna får en tydlig koppling till en rad andra lagar som rör markanvändning. Bestämmelser som rör miljökonsekvensbeskrivningar (MKB), tillsyn och ersättningsfrågor m.m. i Natura 2000-områden finns även i miljöbalkens kapitel 6:1 och 7, 11:9, 17:3, 19:2, 21:7, 29:4 och 31:4 och 5 kap. MB samt i förordningen om områdesskydd (1998:1252).

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Per-Olof Martinsson

BEVARANDEPLAN

Fastställd

2005-08-15

Diarienummer:

511-37910-2004

Enligt sändlista

Bevarandeplan för Natura 2000-området

SE0530022 Lärkemossen

Kommun: Vårgårda Områdets totala areal: 573 ha

Områdestyp: pSCI Biogeografisk region: Boreal

Naturtyper och arter som måste bevaras i området:

6430 - Högörtssamhällen

7110 - Högmossar*

7140 - Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

7230 - Rikkärr

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000-området är att de naturtyper och arter som finns i området (se förteckningen) ska bevaras långsiktigt. Varje naturtyp och art ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Det här området utgör därför en viktig del i det ekologiska nätverk av områden som Natura 2000 bygger på.

Det främsta bevarandesyftet i detta område är att bevara de olika våtmarkstyperna hydrologiskt intakta och utan ingrepp som stör landskapsbilden i ett av Sydsveriges största våtmarkskomplex samt att bevara förutsättningarna för de starkt specialiserade och unika växt- och djurarter som är bundna till dessa våtmarksmiljöer.

Regeringen fattade beslut om att föreslå området till Natura 2000-nätverket i december 1995.

Beskrivning av området

Ett stort komplex av välvda mossar och örtrika kärr. Mossseplanen är rika på hydro-morfologiska strukturer. Våtmarken är belägen i ett flackt landskap och omges av skogs- och jordbruksmark. En mindre å rinner genom våtmarken.

Våtmarken utgör ett mycket välutvecklat och representativt exempel på en mosaik av välvda mossar. Kärran rymmer en artrik och för regionen sällsynt flora med flera rödlistade arter. Hela våtmarksområdet är betydelsefullt för ett flertal fågelarter och här finns bl.a. flera orrspelsplatser.

Bevarandemål

Exempel på uppföljningsbara bevarandemål beskrivs under respektive naturtyp och art. Vilka av dessa mål som kommer att användas i området bestäms när kompletterande inventeringar genomförts. Då kommer även koder som x, y och liknande att ersättas med siffror och arter.

Arealen öppen mosse ska bibehållas.

Den hydrologiska regimen ska upprätthållas.

Värdefulla naturskogar på fastmarksholmar och i sumpskogar ska skyddas mot avverkningsåtgärder. Där förutsättningar finns ska naturvärdena förstärkas genom bl.a. ökad andel död ved.

Goda förutsättningar för häckande och spelande fåglar ska upprätthållas.

Markägarförhållanden

Kommun, bolag, privat

Vad kan påverka negativt

Alla typer av ingrepp på eller i anslutning till våtmarksområdet och som påverkar de hydrologiska förhållandena i våtmarken utgör de mest allvarliga hoten. Sådana ingrepp kan vara dikning, torvtäkt, omfattande avverkningar, byggande av vägar (omfattar även skogsbilvägar), järnvägar etc.

Andra typer av påverkan som kan utgöra hot är det diffusa nedfallet av kväve och andra luftföroreningar. Framförallt kvävenedfallet kan misstänkas skapa förutsättningar för en accelererad igenväxning av öppna mosseytor.

Oförsiktig hantering i samband med skogsmarksgödsling och/eller -kalkning kan medföra ogynnsam påverkan på i första hand perifera delar våtmarken.

Våtmarkskalkning.

I övrigt utgör alla typer av exploateringar som t.ex. kraftledningar, master, torn och intensivt skogsbruk på eller i anslutning till våtmarken ett allvarligt hot mot den upplevelse av orörd vildmark som våtmarken erbjuder.

Risken för ingrepp inom våtmarksobjektet bedöms som liten eftersom hela området är skyddat som naturreservat. Ingrepp i omgivningarna kan dock i större eller mindre grad även påverka våtmarksområdet.

Bevarandeåtgärder

Hela området är skyddat som naturreservat.

Myrmarken skall lämnas att utvecklas fritt och någon skötsel är inte aktuell. Detta gäller även de trädbevuxna delarna av myrmarken och de smärre fastmarksholmar som ingår i reservatet.

Befintliga diken får inte underhållas utan lämnas att växa igen.

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Bevarandestatus

Naturreservat genom länsstyrelsens beslut den 24 april 1981.

Uppföljning av naturtyper och arter

De i bevarandeplanen angivna målen ska följas upp.

Bevarandemålen följs upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Naturtyper som inte kräver skötsel följs upp stickprovsvis med glesa tidsintervall liksom arter som till exempel förekommer på många lokaler eller som inte är hotade i så hög grad. Områden som vid basinventeringen inte konstateras ha gynnsam bevarandestatus följs upp regelbundet tills gynnsam bevarandestatus uppnått. Samtliga områden ska följas upp om de innehåller arter och naturtyper som är sällsynta, särskilt viktiga för biologisk mångfald eller kräver regelbunden skötsel.

Dokumentation

Bingman, I. (ed.) 1994: Myrskyddsplan för Sverige. Naturvårdsverket. ISBN 91-620-1113-8.

Jacobsson, S. 1977: Naturinventering av Lärkemossen - Fåglumsmossen. Länsstyrelsen i Älvsborgs län, 1977:3.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1976: Natur i Älvsborgs län.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1989: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Länsstyrelsens i Älvsborgs län. 1981: Skötselplan för naturreservatet Lärkemossen. Beslut 1981-04-24.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län. 1994: Värdefulla odlingslandskap i Älvsborgs län. Rapport 1994:5.

Martinsson, P.-O. 1993: Våtmarksinventering i Älvsborgs län. Länsstyrelsen i Älvsborgs län, Rapport 1993:6.

Naturtyper, djur- och växtarter som speciellt måste bevaras i område

6430 Högörtssamhällen

Beskrivning: Näringsrika högörtssamhällen längs Hagöbäcken. Särskilt närmast bäcken kan vegetationen vara manshög och rik på saftiga örter. Längre bort från bäcken övergår vegetationen alltmer i fukthedskaraktär med dominerande blåtåtel. Markerna kring bäcken användes förr i stor utsträckning till slätter. Delvis har de nu växt igen.

Bevarandemål: Areal
-Arealen högörtssamhällen ska vara minst 11 hektar eller öka.

Struktur och funktion

-Minst x hektar ska ha en öppen struktur.
-Krontäckning av träd och buskar får högst öka med x (10) % jämfört med basinventeringen och totalt får täckningsgraden vara max 10 %.

Typiska arter

-Förekomsten av typiska kärlväxter ska bibehållas eller öka. Minst x stycken av de typiska kärlväxtarterna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av provytorna.
-Förekomsten av typiska landmollusker ska bibehållas eller öka. Minst x stycken av de typiska landmolluskarerna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av transekterna.

Negativ påverkan: Utebliven eller olämplig skötsel (på grund av ändrad markanvändning, nedläggning av jordbruk m.m.). Minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade floran och faunan. Tillskottsutfodring av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran. Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan. Markexploatering och annan markanvändningsförändring i objektet eller i angränsande områden, exempelvis skogsplantering och vattenreglering. Gödslings- och försurnings effekter från nedfall av luftburna föroreningar.

Bevarandeåtgärder: Bör utredas om särskilda skötselåtgärder som slyröjning, slätter erfordras för att bibehålla/restaurera naturvärdena.

Bevarandestatus: Kommer att beskrivas mer detaljerat när basinventeringen genomförs.

Uppföljning: Se tillsvi vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

7110 Högmossar*

<i>Beskrivning:</i>	<p>Inom våtmarksobjektet finns flera välvda, i huvudsak öppna mosseplan. Vegetationen har västlig prägel och bl.a. klockklung och tuvsäv är vanligt förekommande. På vissa mosseplan finns rikligt med lösbottenhöljor.</p> <p>Vissa mossepartier är påverkade av äldre torvtäkter och dikningar.</p>
<i>Bevarandemål:</i>	<p>Areal</p> <p>-Arealen högmossar ska vara minst 520 hektar.</p> <p>Struktur och funktion</p> <p>-Vegetationen ska vara naturligt lågvuxen på minst 500 ha.</p> <p>-Trädskiktets täckningsgrad ska vara mindre än x % och stamantalet ska vara mindre än x/ha.</p> <p>-Hela arealen ska ha ostörd hydrologi. I objektet ska det inte finnas diken med avvattande effekt.</p> <p>Typiska arter</p> <p>-Minst x av de typiska kärlväxtarterna ska förekomma i minst x % av provytorna.</p> <p>-Minst x av de typiska mossarterna ska förekomma i minst x % av provytorna.</p>
<i>Negativ påverkan:</i>	<p>Skogsbruk i närområdet; avverkning av strandskog förändrar hydrologi och struktur i strandzonen, kan orsaka grumling och ändrad tillförsel av organiskt material. Reglering kan medföra onaturliga vattennivåer och fluktuationer. Överdämning och/eller låga vattenstånd kan leda till erosion, försumpning och/eller igenväxning i strandzonen. Regleringskonstruktioner utgör dessutom ofta vandringshinder.</p> <p>Utsättning av främmande arter, eller fiskstammar kan ändra konkurrensförhållanden, sprida smitta och/eller orsaka genetisk kontaminering.</p>
<i>Bevarandeåtgärder:</i>	<p>Utreda behovet av restaureringsåtgärder inom områden som dikats och där torvtäkt bedrivits.</p>
<i>Bevarandestatus:</i>	<p>För närvarande gynnsam inom natura 2000-området. Kommer att beskrivas mer detaljerat när basinventeringen genomförts. Restaureringståtgärder kan bli aktuellt i vissa delar.</p>
<i>Uppföljning:</i>	<p>Se tillsvidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.</p>

7140 Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn

---

Beskrivning: Inom våtmarken finns ett flertal öppna, m.el.m. tydligt avgränsade, svagt välvda mosseymar vilka omväxlar med kärr och tydligt välvda mosseymar i det hydrologiskt sammanhängande myrkomplexet. De svagt välvda mossarna är vanligtvis tämligen enhetliga vegetationsmässigt och är inte så rika på hydrologiska strukturer.

De ekologiska förutsättningarna för naturtypen och de ingående arterna utgör lång kontinuitet med konstant hög markfuktighet och näringsfattiga förhållanden.

Bevarandemål: Areal
-Arealen öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn ska vara minst 28 hektar.

Struktur och funktion

-Vegetationen ska vara naturligt lågvuxen på minst 25 ha.

-Täckningsgrad för träd och buskar ska vara mindre än x % och stamantalet ska vara mindre än x/ha.

-Hela arealen ska ha ostörd hydrologi. I objektet ska det inte finnas diken med avvattande effekt.

Typiska arter

-Minst x av de typiska kärllväxtarterna ska förekomma i minst x % av provytorna.

-Minst x av de typiska mossarterna ska förekomma i minst x % av provytorna.

Negativ påverkan: Tillkommande och existerande ingrepp i form av dikning och andra markavvattande åtgärder liksom dämning kan påverka habitatets hydrologi och hydrokemi på ett negativt sätt, vilket i sin tur kan ge konsekvenser på vegetation och torvbildning samt torvnedbrytning. Även markavvattningsföretag och dämning i närliggande våtmarks- eller fastmarksmiljöer kan ge en negativ påverkan på habitatet. Torvbrytning är ett stort hot mot habitatet idag då det finns en risk för att efterfrågan på torv som energikälla och jordförbättringsmedel blir större.

Genom att anlägga skogsbilvägar över eller i närheten av habitatet kan hydrologin och/eller hydrokemin i området förstöras. Skogsbruk och andra företag som innebär att fastmarksholmar och närliggande fastmark avverkas kan innebära är näringsämnen läcker ut på myren och att de hydrologiska förhållandena ändras. Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen i habitatet ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i habitatets närhet kan också skada habitatet genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten. Ökad våtdeposition av kväve gör att habitatets vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar. Samhällsbyggande med nya kommunikationsleder, anläggningar etc kan förstöra eller skada habitatet. Antingen som en direkt effekt eller genom anläggningsarbetet. Igenväxning av habitatet pga markavvattning och kvävedeposition kan innebära att proportionerna mellan olika arter i botten och fältskikt allvarligt förändras och på sikt kan habitatet övergå till trädklädd myr 91D0.

Bevarandeåtgärder: Utreda behovet av restaureringsåtgärder inom områden som dikats och där torvtäkt bedrivits.

Bevarandestatus: För närvarande gynnsam inom natura 2000-området. Kommer att beskrivas mer detaljerat när basinventeringen genomförts. Restaureringståtgärder kan bli aktuellt i vissa delar.

Uppföljning: Se tillsvidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

7230 Rikkärr

Beskrivning: I nordväst och i öster finns kärrytor med medelrik kärrvegetation. Rik förekomst av sumpnycklar samt förekomst av bl.a. brunag, ullsäv och myggblomster.

Bevarandemål: Areal
-Arealen rikkärr ska vara minst 11 hektar eller öka.

Struktur och funktion

- Täckningsgraden av ristuvor ska inte vara mer 10 %.
- Vegetationshöjden ska inte vara högre än x cm.
- Utbredningen av fastmattor ska vara minst x % eller öka.
- Utbredningen av mjukmattor ska vara minst x % eller öka.
- Minst x hektar ska vara väl hävdade varje år vid vegetationsperiodens slut (med "väl hävdad" menas som regel att vegetationshöjden i genomsnitt är ca 5 cm på fuktiga marker och ca 7 cm på våta marker).
- Täta bestånd (mer än 50 % täckning) av den negativa indikatorarten vass får inte vara större än x m² (<100 m²/ha).
- Täta bestånd (mer än 50 % täckning) av de negativa indikatorarterna blåtåtel eller älgört får inte vara större än x m² (<20 m²/ha).
- Krontäckning av träd och buskar ska vara mellan 0 och x %.
- Vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma (med "vedartad igenväxningsvegetation" menas träd och buskar som kunnat etablera sig på grund av att beteshävdan blivit för svag).
- Hela arealen ska ha ostörd hydrologi. Alla eventuella diken med avvattnande effekt ska vara igenlagda senast år 2030.

Typiska arter

- Förekomsten av typiska kärlväxtsarter bibehålls eller ökar. Minst x av de typiska kärlväxtsarterna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av provytorna i fastmattorna.
  - Förekomsten av typiska mossarterna bibehålls eller ökar. Minst x av de typiska mossarterna a, b, c etc. ska förekomma i minst y % av provytorna i fastmattorna.
-

Negativ påverkan: Skogsbruk och andra företag som innebär att fastmarksholmar och närliggande fastmark avverkas kan innebära är näringsämnen läcker ut på myren och att de hydrologiska förhållandena ändras.

Spridning av till exempel aska och gödningsämnen i habitatet ger drastiska förändringar på vegetationens artsammansättning. Motsvarande spridning av kemiska substanser i habitatets närhet kan också skada habitatet genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten. Ökad våtdeposition av kväve gör att habitatets vegetationssammansättning förändras med resultat att antalet vitmossor minskar, och andelen gräs, buskar och träd ökar.

Intensivt bete med tillhörande tramp kan skada bottenskiktet i främst blöta rikkärr.

Bevarandeåtgärder: Bör utredas om särskilda skötselåtgärder som slyröjning, slåtter erfordras för att bibehålla/restaurera naturvärdena.

Bevarandestatus: Kommer att beskrivas mer detaljerat när basinventeringen genomförts.

Uppföljning: Se tillsvidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av naturtyper och arter. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.
